

КВІНТЕСЕНЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ТАНЦІВ

Плахотнюк Олександр Анатолійович,

<https://orcid.org/0000-0003-4130-8653>

кандидат мистецтвознавства,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

Львів, Україна

vidlunnya@gmail.com

Мета дослідження – осмислити можливі потенційні площини представлення соціального танцю в українській хореографії; виявити основні вектори до історичних умов його розвитку як самостійні осередки хореографічного мистецтва; виділити і окреслити ключові характеристики соціального танцю; сформувати визначення терміну соціальний танець. **Методологія.** Загальнонаукові методи об'єктивності, історизму, порівняння та системності. Метод об'єктивності й історизму надав змогу простежити передумови, основні етапи становлення та розвитку соціального танцю. Порівняльний метод застосовувався в дослідженні при аналізі спортивно-бального та соціального танців, що дає можливість виявити власне спільні та відмінні риси. Системний підхід дозволив комплексно підійти до досліджуваної проблематики. Важливими елементами системи виступають взаємозв'язки її частин – структурні елементи побутового, бального фольклорного танцю. Метод спостереження використаний для синтезування соціального танцю, що виявив його інтернаціональний характер і водночас засади національних і стильових параметрів. **Наукова новизна:** узагальнено наукові дослідження із соціального танцю у мистецтвознавчому дискурсі ХХ–ХХІ ст.; окреслено специфіку соціального танцю у новітніх художньо-мистецьких формах; уточнено понятійно-категоріальний апарат опису соціального танцю. **Висновки.** Соціальний танець як похідний у бального та фольклорного танців сформував свої відповідні форми, які майже за столітню історію розвитку виробили прості і доступні канони виконання, манери, положення виконавців у парах та основні спрощення танцювальних кроків, зрозумілості ритмічності й динаміки їх виконання. Відповідно їх виконують як на балах, так і на вечорах відпочинку, в побуті. Зважаючи на вище наведене, можна визначити наступне: соціальний танець – танці або танцювальні стилі різних народів світу, якими займаються в основному для проведення дозвілля, спілкування між партнерами, їх основна мета – досягнення позитивних емоцій, а не хореографічної віртуозності. Вони мають латиноамериканське коріння та фольклорне походження. Соціальний танець – це нове сприйняття танцювальної культури сьогодення, основою якої є легке і невимушене танцювання будь-якого виду хореографії, спрямоване на задоволення естетичних, соціальних і комунікативних потреб людини, а не заради професійного виконавства чи спортивних досягнень.

Ключові слова: соціальний танець; хореологія; хореографія; танцювальна культура; бальний танець; спортивно-бальний танець; фольклорний танець.

КВИНТЭССЕНЦИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ТАНЦЕВ

Плахотнюк Александр Анатольевич,

<https://orcid.org/0000-0003-4130-8653>

кандидат искусствоведения,

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,

Львов, Украина

vidlunnya@gmail.com

Цель исследования – осмыслить потенциальные возможности представления социального танца в украинской хореографии; выявить основные векторы исторических условий его развития как самостоятельные формы хореографического искусства; выделить и определить ключевые характеристики социального танца; сформировать определение термина социальный танец. **Методология.** Общенаучные методы объективности, историзма, сравнения и системности. Метод объективности и историзма дал возможность проследить предпосылки, основные этапы становления и развития социального танца. Метод сравнения применялся при анализе спортивно-бального и социального танцев, дает возможность выявить собственно общие и отличительные черты. Системный подход позволил комплексно подойти к исследуемой проблематике. Важными элементами системы выступают взаимосвязи ее частей – структурные элементы бытового, бального, фольклорного танцев. Метод наблюдения использован для анализа социального танца, обнаружил его интернациональный характер и в то же время основы национальных и стилевых параметров. **Научная новизна:** обобщены научные исследования по социальному танцу в искусствоведческом исследовании XX–XXI вв.; обозначена специфика социального танца в новейших художественно-творческих формах; уточнен понятийно-категориальный аппарат описаний социального танца. **Выводы.** Социальный танец как исходящий из бального и фольклорного танцев сформировал свои соответствующие формы, которые почти за столетнюю историю развития выработали простые и доступные каноны исполнения, манеры, положение исполнителей в парах и основные упрощения танцевальных шагов, понятности ритмичности и динамики их выполнения. Соответственно они исполняются как на балах, так и на вечерах отдыха и в быту. Из сказанного можно сформулировать следующее определение: социальный танец – танцы или танцевальные стили разных народов мира, которыми занимаются в основном для проведения досуга, общения между партнерами, их основная цель – достижение положительных эмоций, а не хореографической виртуозности. Они имеют латиноамериканское и фольклорное происхождение. Социальный танец – это новое восприятие танцевальной культуры настоящего, основой которой является легкое и непринужденное исполнение любого вида танца с целью удовлетворения эстетических, социальных и коммуникативных потребностей человека, а не ради профессионального исполнительства или спортивных достижений.

Ключевые слова: социальный танец; хореология; хореография; танцевальная культура; бальный танец; спортивно-бальный танец; фольклорный танец.

QUINTESSENCE OF SOCIAL DANCES

Plakhotniuk Oleksandr,

<https://orcid.org/0000-0003-4130-8653>

Candidate of Art,

The Lviv National University of the name of Ivan Franco,

Lviv, Ukraine

vidlunnya@gmail.com

Main objective of the study is to comprehension of possible potential opportunities for presenting social dance in Ukrainian choreography; the identification of the main vectors of the historical conditions of its development as independent forms of choreographic art; to identify and define the key characteristics of social dance; form a definition of the term social dance. **Methodology.** The general scientific method of objectivity, historicism, comparison and system. The method of objectivity and historicism made it possible to trace the prerequisites, the main stages in the formation and development of social dance. The method of comparison was used in the analysis of sports-ballroom and social dance, makes it possible to identify the common and distinctive features. The system approach allowed a comprehensive approach to the problem. Important elements are the interconnection of its parts – the structural elements of everyday, ballroom, folklore dance. The method of observation is used for the analysis of social dance, has revealed its international character and at the same time the foundations of national and style parameters. **Scientific novelty:** the scientific researches on social dance in art history research of 20–21 centuries are generalized; specifies the specificity of social dance in the newest artistic and creative forms; the categorical apparatus of descriptions of social dance is specified. **Conclusions.** Social dance to originate from a ballroom and folk dance formed their respective forms, which nearly a hundred years of history have developed a simple and affordable, the canons of performance, manners, the position of performers in pairs and basic dance steps simplification, clarity of rhythm and dynamics of their implementation. According to the fact that they are performed both at balls, and at parties of rest, and at home. From the foregoing, we can formulate the following definition: social dance – dancing or dance styles of the different nations of the world, which are predominantly for leisure, communication between partners, their main goal is to achieve positive emotions rather than choreographic virtuosity. They are of Latin American and folklore origin. Social dance – a new perception of dance culture of the present, the main of which is easy and effortless execution of any type of dance, whose goal is the satisfaction of aesthetic, social and communication needs of the person, and not for professional performance or sporting achievements.

Key words: *social dance chorology; choreography; dance culture; ballroom dance; sports ballroom dance; folk dance.*

Актуальність теми дослідження. Соціальні танці – поняття, що здається новим у категоріальному словнику хореології. Та все ж вони мають глибоке коріння у своїй виконавській природі, що передбачає загальнодоступну форму

виконання, легкість у вивченні та оволодінні танцювальними навиками, масовість, що є для людей передусім засобом спілкування та обміну емоцій, а не елементом змагання, на відміну від спортивно-бального танцю, віртуозності виконання народно-сценічного та сучасного танців і тим більше неакадемічного, досконалого виконання класичного танцю (балету). Останні в свою чергу вимагають не одного року фахової підготовки, перш ніж виконавці опанують методику, відповідну манеру танцювальної культури. Можна сказати, що соціальний танець більше споріднений із фольклорним за своєю природою, походженням та виконанням.

Із визнанням Міжнародним олімпійським комітетом спортивно-бального танцю видом спорту та призначенням його кандидатом до олімпійських видів спорту змінили форму і зміст організації вивчення бального танцю. Відповідно в Україні зараз стали популярними саме уроки соціальних танців, які проходять не стільки з метою участі в змаганнях, а більше для власного задоволення, особистісного розвитку, отримання нових емоцій. Тому і стає актуальним розуміння сутності соціального танцю у мистецтвознавчому дискурсі сьогодення, його основних етапів формування та видозмінювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Хоча сучасна хореологія у наукових дослідженнях вже неодноразово зверталася до проблематики соціальної адаптації танцю, проте з розвитком танцювальних практик виникають нові аспекти, пов'язані не лише з бальним, народним, сучасним танцями, а й із необхідністю розуміння новітніх проявів танцювальної культури в соціальному середовищі. Цей аспект ще залишається практично не розкритим в українській науковій мистецько-хореографічній думці. Питання генези, трансформації, використання основних принципів бального танцю як основи соціального танцю аналізувались у працях таких дослідників, як П. Боттомер, (2001), О. Дініц (2003), Л. Браїловська (2003) та ін.

Зазначимо, що на формування специфіки соціального танцю великий вплив мали саме бальні танці. Зрозуміло, що бальний танець є одним із видів парних танців, систематизований, упорядкований, кодифікований, сформований та залучений до програми спортивних змагань. Відповідно використовуються терміни спортивний танець або спортивно-бальний танець.

У роботі «Джазові танці» О. Дініц розглянула манеру виконання танців із програми бального танцю, що у своїй основі мають джазове коріння. Автор звернула увагу на історію виникнення джазових танців, теоретично обґрунтувала їх розвиток, охарактеризувала положення виконавців у парі, основні танцювальні па, манеру виконання. Авторка зазначила, що «неповторність джазових танців у їх колористиці, захопленості, можливості імпровізації. Тільки навчившись танцювати, можна отримати задоволення від танцювання в парі, насолоджуватись музикою» (2003, с. 3). Ця думка вдало формулює квінтесенцію соціальних танців.

Один із провідних фахівців бального танцю Англії П. Боттомер розглядає клубні й бальні танці, найпоширеніші у світі – соціальні. Він дослідив їх у трьох аспектах: клубні танці, латиноамериканські та європейські бальні танці. Аналізуючи клубні танці – самба-реггі, ламбада, меренга, сальса, мамбо, аргентинське танго, автор зазначив: «Нещодавно вони були більше популярними

в Америці, тепер же зі зростанням інтересу до латиноамериканської музики у всьому світі – стали інтернаціональними» (с. 6). Що, у свою чергу, підтверджує доступність соціальних танців у всіх країнах світу.

Варто зазначити, що соціальний танець не є чужим і для культурного простору України. У краєзнавчій праці Ю. Винничука «Кнайпи Львова» (2013), попри аналіз історії створення кав'ярень Львова в період із XVIII ст. до середини ХХ ст., зосереджено увагу на описі атмосфери, що панувала у закладах, подано характеристику танців, які любили виконувати мешканці міста. «Танець був улюбленою розвагою, танцювалося по домах приватних, на публічних балах, у танцбудах, на редуках, пікніках, у садах і шинках» (с. 11). Автор навів історичні факти існування міських танцювальних майданчиків Львова, де відповідно танцювали модні на той час соціальні танці.

Мета дослідження:

- осмислити можливі потенційні площини представлення соціального танцю в українській хореографії;
- виявити основні вектори до історичних умов його розвитку як самостійні осередки хореографічного мистецтва;
- виділити і окреслити ключові характеристики соціального танцю;
- сформувані визначення терміну соціальний танець.

Виклад основного матеріалу. Соціальний танець ХХ ст. закладався на основі європейського танцю, який у 1920–1940-х рр. синтезувався з новою джазовою американською музично-танцювальною культурою. Велика кількість соціальних танців мають афроамериканське, латиноамериканське «коріння». У широкому розумінні соціальним танцем можна назвати будь-який розважальний танець, який можна танцювати на вечірках, балах, у танцювальних залах чи салонах, та й не тільки тут, і спільні святкування або виїзди на природу тощо.

Соціальні танці потрібно розглядати як різновид парних танців, упорядкованих та кодифікованих для доступного виконавства та вивчення, що виокремилися із бального та фольклорного танців. А процеси їхнього розвитку й формування технічних канонів утвердили своєрідну європейську танцювальну школу соціального танцю.

Ще у другій половині ХІХ ст. у праці відомого одеського викладача танцю А. Цорна «Граматика танцювального мистецтва і хореографії» (2011) (перше видання 1890 р.) зазначалося: «Танці зазвичай поділяються на два головні розділи: салонні танці і танці, що виконуються на сцені» (с. 43), інакше кажучи, на танці, що виконувались у побуті (соціальні), і балетні танці.

У 20–30-х рр. ХХ ст. у Великій Британії при королівському товаристві вчителів танців було утворено спеціальну Раду з бальних танців. Англійські фахівці розпочали стандартизування таких танців, як танго, вальс, швидкий та повільний фокстроти. Так почали визначати «конкурсні» бальні танці. У 30–50-х рр. ХХ ст. кількість конкурсних бальних танців збільшилася за рахунок латиноамериканської програми (самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль, джайв) (Шариков, 2013, с. 105). Це зумовило виокремлення великої кількості танцювальних клубів, де збираються шанувальники соціальних танців, які практикують організацію не тільки

танцювальних вечорів, а й, наприклад, танцювання просто неба на площі міста. Побідного характеру заходи сприяли формуванню тісної взаємодії суспільства з танцем та зробили його доступним і демократичним. Особливо сьогодні, коли більшість населення змушена велику кількість свого часу проводити на роботі, а на відпочинок, зміну своєї діяльності його не вистачає.

До соціальних відносяться танцювальні стилі багатьох країн світу, але всі рекорди популярності б'ють танці латиноамериканського походження, а саме: сальса, бачата, меренге, реггетон та ін. – більшість людей приходить на уроки соціальних танців, аби навчитися танцювати саме їх.

На відміну від спортивно-бальних танців, що поділяються на дві програми – стандартну і латиноамериканську, до кожної з груп входять по п'ять танців: вальс, віденський вальс, фокстрот, квікстеп та танго – до стандартної програми; самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль, джайв – до латиноамериканської програми. Окремо виділяється програма, яку виконують на змаганнях в Америці й Канаді, а саме американська «плавна» програма (вальс, танго, фокстрот, квікстеп, віденський вальс) і американська ритмічна програма (ча-ча-ча, румба, іст-коуст, болеро, мамбо) (Боттомер, 2001; Браиловская, 2003; Денежко, 2008). Для них чітко прописані правила виконавства і демонстрації їх на змаганнях, соціальний танець характеризується своєю демократичністю при виконанні, що робить його наймовірно масовим і доступним для хореографічно непідготовленої людини.

Фольклорне походження соціального танцю підтверджує той факт, що майже кожна країна світу володіє своїм власним соціальним танцем (Цорн, 2011, с. 43). Саме для української побутової танцювальної культури XIX ст. було притаманним танцювати у кав'ярнях, де винаймали фордансерок, які отримували свій відсоток від рахунків, що оплачували гості закладу, в окремих кав'ярнях винаймали фордансерів, які запрошували до танцю панянок (Винничук, 2013, с. 23). Нерідко ними були молоді студенти, які володіли простою технікою танцювання, тим самим заробляли собі на прожиття. Свого часу відомий український письменник-новеліст селянського походження, талановита особистість із Галичини Василь Ткачук (1916–1944), у студентські роки був фордансером, це була його перша та й найлегша професія (Там само, с. 34). Вправність фордансерок і фордансерів відзначалася ще й тим, що вони могли швидко навчити партнера модним танцям того часу. Нерідко прості селяни, які торгували в містах і потрапляли у розважальні заклади – кав'ярні, ресторації, або могли зайти до танцювального залу «дансінгових льокалів», де був невеликий оркестр, могли вже після кількох спроб танцювати модний на той час англійський танець ламберт валк (Там само, с. 34).

Як зазначала М. Пастернакова, народний танець, коли його переймали вищі суспільні та міські верстви, ставав національним, наприклад, в Україні коломийка, козачок, у поляків краков'як, а коли їх адаптували теж і інші народи, тоді вони стали загально товариськими (соціальними. – О. П.) міжнародними танцями, як чеська полька, польська мазурка, німецький вальс та ін. (Пастернакова, 1963, с. 40).

Український соціальний танець здобув свого нового розвитку і значення в імміграції. Переселенці до Канади привезли не тільки побутові звички, а й естетичні та культурні надбання, адже Галичина і Буковина, звідки була велика

хвиля імміграції, були багатими на фольклорні традиції, в яких виховувалися люди з дитинства (Нагачевский, 2001, с. 78). Вже у Канаді люди, оселившись у селищах та містах, об'єднувались у громади, винаймали приміщення або створювали національні осередки, попри спілкування вони танцювали коломийки, козачки, кадрили, аркан, гуцулку та ін. Це були звичайне просте танцювання у недільний день після служби в церкві, або танці під час обрядових дійств із циклу життя людини: весілля, хрестини, уродини, або танці, пов'язані з календарною обрядовістю весни, літа, осені, зими (Нагачевский, 2001). Репертуар побутово-соціального танцю еміграції в Канаді водночас зберігав і постійність, і змінність. Деякі форми танцю продовжують танцювати аж до кінця ХХ – початку ХХІ ст., інші втрачають популярність і виходять із моди (Там само, с. 167). Та саме український соціальний танець українських іммігрантів здобув змістовного навантаження як ознака української етнічної приналежності.

Сьогодні в Україні попри велику кількість танцювальних осередків, аматорських ансамблів танцю різної направленості відкриваються клуби українського народного соціального танцю для усіх бажаючих, основним девізом діяльності яких є: «Соціальний український танець для людей із будь-якою підготовкою і будь-якого віку». Даний факт визначає соціальний танець як важливий чинник соціалізації людини в суспільстві, визначенні його національної приналежності та адаптації до великої кількості найсучасніших впливів іноземних субкультур.

На сьогодні можна відзначити, що низка соціальних танців мають у собі аспекти мистецького значення, оскільки їх танцюють не тільки для розваги й задоволення у вільний від роботи час: на балах, вечорах, танцювальних майданчиках, а також використовують у сценічному мистецтві, тобто в театрі, кіно, на телебаченні. Нерідко можна побачити зразки соціального танцю у сучасних балетних постановках. Це може слугувати аспектом для подальшого наукового дослідження.

Наукова новизна: узагальнено наукові дослідження із соціального танцю у мистецтвознавчому дискурсі ХХ–ХХІ ст.; окреслено специфіку соціального танцю у новітніх художньо-мистецьких формах; уточнено понятійно-категоріальний апарат опису соціального танцю.

Висновки. Отже, соціальний танець як похідний від бального та фольклорного танців сформував свої відповідні форми, які майже за столітню історію розвитку виробили прості і доступні канони виконання, манери, положення виконавців у парах та основні спрощення танцювальних кроків, зрозумілості ритмічності й динаміки їх виконання. Їх виконують як на балах, так і на вечорах відпочинку, в побуті. Відповідно до вище сказаного можна навести наступне визначення: соціальні танці (англ. social dance) – танці або танцювальні стилі різних народів світу, якими займаються в основному для проведення дозвілля, спілкування між партнерами, їх основна мета – досягнення позитивних емоцій, а не хореографічної віртуозності. Вони мають латиноамериканське коріння – меренга, сальса, бачата, меренге, реггетон, танго та ін. або фольклорне походження – польки, вальси, коломийки та ін. Соціальний

танець – це нове сприйняття танцювальної культури сьогодення, основою якої є легке і невимушене танцювання будь-якого виду хореографії, спрямоване на задоволення естетичних, соціальних та комунікативних потреб людини, а не заради професійного виконавства чи спортивних досягнень.

Бібліографічні посилання

- Боттомер П. *Учимся танцевать*. Москва: ЭКСПО-Пресс, 2001. 256 с.
- Браиловская Л. *Самоучитель по танцам: вальс, танго, самба*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. 224 с.
- Винничук Ю. *Кнайпи Львова*. Львів: Піраміда, 2013. 290 с.
- Денежко И. Особенности развития любительских и творческих объединений, основанных на джазовой культуре. *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. Тамбов, 2008. №1 (1). С. 24–26.
- Диниц О. *Джазовые танцы*. Донецк: Сталкер, 2003. 61 с.
- Нагачевский А. *Побутові танці канадських українців*. Київ: Родовід, 2001. 190 с.
- Пастернакова М. *Українська жінка в хореографії. Вінніпег*. Едмонтон: Накладом Союзу України Канади з фундації ім. Наталії Кобринської, 1963. 216 с.
- Цорн А. *Грамматика танцевального искусства и хореографии*. Санкт-Петербург: Лань, 2011. 544 с.
- Шарилов Д. *Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. Історія та художня практика хореографічної культури*. Київ: КиМУ, 2013. Ч.2. 204 с.

References

- Bottomer, P. (2001). *Uchimsya tantsevat'* [Learning to dance]. Moskva: EKSP-Press [in Russian].
- Braylovskaja, L. (2003). *Samouchitel' po tantsam: val's, tango, samba* [Tutorial on dance: waltz, tango, samba]. Rostov-na-Donu: Fenyks [in Russian].
- Vynnychuk, Yu. (2013). *Kneippy of Lviv*. Lviv: Piramida [in Ukrainian].
- Denezhko, Y. (2008). Features of the development of amateur and creative associations based on jazz culture. (Article) *Historical, philosophical, political and legal sciences, cultural studies and art history. Questions of theory and practice*. (Vols. 1), (pp. 24–26) [in Russian].
- Dynyts, O. (2003). *Jazz Dancing*. Donetsk : Stalker [in Ukrainian].
- Nahachevskiy, A. (2001). *Household Dance Canadian Ukrainians*. Kyiv: Rodovid [in Ukrainian].
- Pasternakova, M. (1963). *Ukrainian woman in choreography. Winnipeg*. Edmonton: Published by Ukrainian Women's Ass'n of Canada Natalia Kobrynska Foundation [in Ukrainian].
- Tsorn, A. (2011). *Grammar of dance art and choreography*. St. Petersburg: Lan [in Russian].

Sharykov, D. (2013). *Art science science choreology as a phenomenon of artistic culture. History and artistic practice of choreographic culture.* (Vols. 2). Kyiv: Kyiv International University [in Ukrainian].

© Плахотнюк О. А., 2018

Стаття надійшла до редакції 10.02.2018